

4/p
12/03

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут інноваційної та післядипломної освіти

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальних теорій

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

на тему: «Соціально-правовий захист дітей-сиріт»

« Social and legal protection of orphaned children »

Виконала: студентка очної форми навчання
напряму підготовки 6.130102 Соціальна робота
Ткачук Валерія Василівна

Керівник канд.політ.наук, ст.викл. Карагіоз Р.С.

Рецензент к.істор.наук, доц. Гладченко С.В.

Рекомендовано до захисту:

Захищено на засіданні ЕК № 6

Протокол засідання кафедри

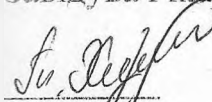
протокол № 28 від 17-06 2016 р.

№ 11 від 26.05 2016 р.

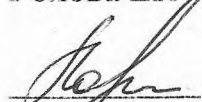
Оцінка задовільно 70
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис)

Т.П. Хлівнюк

(підпис)

Л.М. Дунаєва

Одеса –2016

779280

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО - ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-СИРІТ В УКРАЇНІ	6
1.1. Сирітство як соціальна проблема в Україні	6
1.2. Становлення соціального захисту дітей – сиріт та його нормативно-правове забезпечення	11
Висновок до першого розділу	30
РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ДІТЕЙ-СИРІТ	32
2.1. Аналіз реалізації прав дітей сиріт на проживання у сім'ї та на отримання житла, освіти та працевлаштування	32
2.2. Діяльність неурядових організацій щодо покращення становища та якості життя дітей-сиріт в Україні	50
Висновок до другого розділу	58
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Охорона дитинства в Україні є стратегічним загальнонаціональним пріоритетом. Ратифікувавши Конвенцію ООН про права дитини, Україна взяла на себе зобов'язання, що складаються з чотирьох основних принципів: першочерговість інтересів дитини; забезпечення повноцінного життя; залучення до життя спільноти; відсутність дискримінації.

В усіх країнах світу існує така категорія населення, яка потребує особливої уваги, - це діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. В нашій країні складне соціально-економічне становище значної кількості населення, послаблення виховної функції сім'ї загострили проблеми дитячої бездоглядності й безпритульності. В умовах девальвації моральних цінностей, різкого зниження життєвого рівня населення збільшується кількість бездоглядних, безпритульних дітей.

У нових соціально-економічних умовах проблеми захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не тільки не втратили своєї актуальності, а й набули особливої гостроти. Понад 80 тис. сімей з різних причин не виконують виховні функції щодо власних дітей. Зберігається тенденція до зростання кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Нині в Україні понад 73 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [4].

Згідно із ст.52 Конституції України утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Правовою основою реалізації цього конституційного положення є національне законодавство про соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що регулює відносини із надання матеріальної, соціальної та правової допомоги зазначеній категорії дітей та осіб з їх числа[21].

Окремі питання соціально-правового захисту дітей-сиріт та дітей,

позбавлених батьківського піклування, досліджують у своїх наукових працях такі вчені і фахівці, як В.В. Андріїв, Н.Б. Болотіна, В.Я. Бурак, Л.С. Волинець, К.В. Добромислов, М.Л. Захаров, О.І. Карпенко, В.Г. Кобелева, Н.Ю. Максимова, О.Є. Мачульська, В.Ю. Москалюк, А.М. Нечаєва, Д.А. Ніконов, І.В. Пеша, П.Д. Пилипенко, Н.Т. Поліс, С.М. Прилипко, С.М. Синчук, І.М. Сирота, Б.І. Сташків, О.В. Стремоухов, Є.Г. Тучкова та ін. Втім, до цього часу у вітчизняній науці права соціального забезпечення відсутні спеціальні комплексні дослідження теоретичних та прикладних питань правового забезпечення соціально-правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування[18].

Проблема дитячого сирітства має міжгалузевий характер. Досліджуване питання широко представлене у соціологічній, педагогічній, психологічній літературі. Однак, незважаючи на ґрунтовність наукових робіт, значне коло питань щодо соціально - правового становища та забезпечення соціального захисту посиротілих дітей залишається недостатньо розглянутим, особливо останні роки, а кількість дітей –сиріт залишається дуже високою, усиновлення складає малий відсоток від загальної кількості дітей.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері соціального захисту дітей-сиріт.

Предметом дослідження є соціально - правовий захист дітей-сиріт.

Метою дослідження є визначення соціально-правового становища дітей – сиріт в Україні та реалізації їх прав на соціальний захист.

Для досягнення зазначеної мети в дослідженні ставляться такі **завдання**:

- дослідити проблему сирітства в Україні;
- вивчити історичні і соціальні передумови становлення соціального захисту дітей – сиріт;
- вивчити нормативно – правове забезпечення захисту дітей - сиріт
- проаналізувати реалізації прав дітей сиріт на проживання у сім'ї та на

отримання житла, освіти та працевлаштування

- проаналізувати діяльність неурядових організацій щодо покращення становища та якості життя дітей-сиріт в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є низка загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, вибір яких обумовлений особливостями його об'єкту, предмету, мети і завдань. Роботу розглянуто за допомогою діалектичного, історико-правового, соціологічного, формально-логічного та системного методів.

ВИСНОВКИ

Ставлення суспільства до своїх дітей відображає загальний рівень захисту та поваги прав людини. Якщо держава піклується про своє майбутнє покоління, вона повинна забезпечити повагу їх гідності, створити належні умови для всебічного розкриття їх здібностей, закладення основи для їх повноцінного та плідного життя. Але на жаль, не всі діти - сироти мають змогу жити у сім'ях. Так, відповідно до частини третьої статті 52 Конституції України утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу.

Правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, молоді із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, визначаються Законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», який набрав чинності 13 січня 2005 року і є складовою частиною законодавства про охорону дитинства.

Юридичне визначення соціальних категорій дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, передбачено у статті 1 цього Закону.

Так, дитина-сирота - дитина, в якій померли чи загинули батьки; діти, позбавлені батьківського піклування, - діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами внутрішніх справ, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також підкинуті діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовилися батьки, та безпритульні діти.

Статус дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, - визначене відповідно до законодавства становище дитини, яке надає їй право на повне державне забезпечення і отримання передбачених законодавством пільг та яке підтверджується комплектом документів, що засвідчують обставини, через які дитина не має батьківського піклування (стаття 1 згаданого Закону).

Крім цього, згідно із цією статтею законодавчо визначені терміни: державні соціальні стандарти для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа, це встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами мінімальні норми і нормативи забезпечення життєво необхідних потреб та створення умов нормальної життєдіяльності. Державні соціальні стандарти для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, встановлюються незалежно від того, де така дитина перебуває на утриманні та вихованні, на рівні, не меншому за встановлений прожитковий мінімум для осіб відповідного віку.

Державні соціальні стандарти і нормативи встановлюються щодо:

мінімального матеріального забезпечення, витрат на харчування, одяг та взуття; житлового забезпечення на рівні, не нижчому за встановлені у Житловому кодексі Української РСР нормативи;

житлового забезпечення таких дітей після завершення їх виховання в різних формах влаштування після досягнення ними 18-річного віку, якщо вони не мають свого житла відповідно до житлових нормативів або мають житло з характеристиками, нижчими за встановлені житлові нормативи;

мінімального стандарту щодо забезпечення гарантованого першого робочого місця, яке не може бути змінено за бажанням роботодавця протягом трьох років з моменту початку такої роботи, а в разі неможливості надання такого робочого місця - встановлення грошової компенсації на цей період, яка виплачується особі з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів;

мінімального стандарту разової державної фінансової допомоги при закінченні такими дітьми виховного, навчального закладу чи при закінченні перебування таких дітей у різних формах влаштування після досягнення ними 18-річного віку;

мінімального стандарту щомісячного утримання таких дітей та осіб із їх числа за умови навчання їх у вищих навчальних закладах до досягнення ними 23-річного віку або до закінчення відповідних навчальних закладів;

мінімального стандарту медичного обслуговування;

мінімального стандарту забезпечення таких дітей іграшками, що сприяють розвитку, спортивним інвентарем, газетами і журналами відповідно дитячого, юнацького, загально пізнавального та виховного спрямування;

мінімального стандарту забезпечення дитини до надання їй статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

мінімального стандарту грошового забезпечення батьків-вихователів, прийомних батьків.

Кабінет Міністрів України може встановлювати інші додаткові мінімальні соціальні стандарти, нормативи споживання та нормативи забезпечення для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Право на повне державне забезпечення в навчальних закладах мають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, віком до вісімнадцяти років та особи з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, при продовженні навчання до 23 років або до закінчення відповідних навчальних закладів. Також виплачується стипендія в розмірі, який на 50 відсотків перевищує розмір стипендії у відповідному навчальному закладі, а також виплачується 100 відсотків заробітної плати, яка нарахована в період виробничого навчання та виробничої практики. Також до завершення навчання виплачується щорічна допомога для придбання навчальної літератури в розмірі трьох місячних стипендій. Виплата зазначеної допомоги здійснюється протягом 30 днів після початку

навчального року за рахунок коштів, що передбачаються для навчальних закладів у відповідних бюджетах. При наданні академічної відпустки за медичним висновком за ними зберігається на весь період академічної відпустки повне державне забезпечення та виплачується стипендія. Навчальний заклад сприяє організації їх лікування.

Випускники навчальних закладів із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечуються за рахунок навчального закладу або відповідної установи органів праці та соціального захисту населення одягом і взуттям, а також одноразовою грошовою допомогою в розмірі двох прожиткових мінімумів для осіб відповідного віку. Нормативи забезпечення одягом і взуттям затверджуються Кабінетом Міністрів України. За бажанням випускників навчальних закладів їм може бути видана грошова компенсація в розмірі, необхідному для придбання одягу і взуття.

Вартість повного державного забезпечення у грошовому еквіваленті для дітей віком від народження до трьох років, від трьох до семи років, від семи до десяти років, від десяти до чотирнадцяти років, від чотирнадцяти до вісімнадцяти років та осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до двадцяти трьох років визначається відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум».

Державні соціальні стандарти, нормативи споживання, нормативи забезпечення є однаковими для всіх дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа, незалежно від форми їх влаштування та утримання, і затверджуються відповідно до законодавства.

Оскільки, на повне державне забезпечення мають право діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які мають цей статус, відповідна служба у справах дітей зобов'язана протягом двох місяців підготувати комплект документів, який підтверджує набуття дитиною статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування.

Звичайно, є великою проблемою необізнаність дітей – сиріт про свої

права , саме тому не завжди вони є соціально захищеними.

Найкращою формою влаштування дітей-сиріт є сімейна. Перевагу можна надати усиновленню. Усиновлення (удочеріння) є оформлене спеціальним юридичним актом прийняття в сім'ю неповнолітньої дитини на правах сина чи дочки. Законодавчо процедура усиновлення регламентується Кодексом про шлюб та сім'ю України і Порядком передачі дітей, які є громадянами України, на усиновлення громадянам України та іноземним громадянам і здійснення контролю за умовами проживання у сім'ях усиновителів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України у 1996 році.

Усиновлення здійснюється виключно в інтересах дитини, якщо єдиний або обидва її батьки: померли, невідомі, позбавлені батьківських прав, визнані в судовому порядку недієздатними, безвісно відсутніми чи оголошені померлими, дали згоду на усиновлення в письмовій формі, понад шість місяців не проживають разом з дитиною та без поважних причин не беруть участі в її вихованні та утриманні, не виявляють щодо дитини батьківської уваги і турботи. Підкинуті (залишені) діти можуть бути передані на усиновлення у разі наявності відповідного акта, складеного органами внутрішніх справ у встановленому порядку. Хворі діти можуть бути усиновлені, якщо за характером (перебігом) захворювання вони не потребують постійного (довічного) перебування і лікування в спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах. Всі діти, пропоновані для удочеріння/усиновлення, повинні бути детально оглянуті всіма медичними фахівцями в цілях виключення відповідної профільної патології, зокрема оглянуті і обстежені генетиком. При цьому повинні бути враховані всі відомі дані про дитину і її батьків.

В Україні станом на 31.12.2015 функціонували 939 дитячих будинків сімейного типу, в них виховується 6 169 дітей, 3 901 прийомні сім'ї, в яких виховується 7 187 дитини. Загалом сімейними формами виховання (опіка, піклування, прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу) охоплено

66 262 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Упродовж 2015 року у сім'ї влаштовано 11 195 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема станом на 31.12.2015 року: усиновлено громадянами України 1 489 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, іноземними громадянами – 379 дітей; влаштовано під опіку, піклування – 7 811 дітей; влаштовано у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу влаштовано 1 516 дітей.

У 2015 році забезпечено оздоровленням та відпочинком понад 1,9 млн дітей (46 % від загальної чисельності дітей шкільного віку). З них дітей пільгових категорій забезпечено оздоровленням і відпочинком у кількості близько 1,2 млн (45 % від загальної кількості таких дітей, з них практично 100 % дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування). Усього організовано виїзд 5 959 дітей на оздоровлення та відпочинок за кордон 2 381 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Забезпечено житлом 50 751 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що становить 67,4 % від загальної кількості дітей даної категорії, в тому числі: - на праві власності – 9 305 (18,3 %) осіб; - на праві користування – 41 446 (81,7 %) осіб. Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які не мають житла, становить 24 534 осіб, що складає 32,6 % від загальної кількості дітей даної категорії. Можемо зробити висновок, що темпи забезпечення житлом дуже низькі.

Потребують перегляду і доповнення нормативно-правова база з питань охорони дитинства, оскільки багато питань захисту дітей залишилися невнормованими. Так, потрібно розробити механізм відновлення документів дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, переміщених з тимчасово окупованих територій або районів проведення антитерористичної операції для підтвердження відповідного статусу дитини; спростити механізм нарахування соціальних виплат на дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які переміщені до інших адміністративно-територіальних одиниць, та не мають можливості поновити відповідні

документи.

Створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї, виховання та утримання дітей за принципом родинності є головними засадами державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Окремого переліку державних установ та організацій, які спрямовують свої дії на розвиток форм сімейного виховання не визначено. Але, оскільки розвиток форм виховання дітей, які з різних причин залишились без піклування батьків є невід'ємною складовою політики соціального захисту дітей цієї категорії, що в свою чергу є окремою галуззю загальнодержавної політики у сфері дитинства, то, всі державні структури, які забезпечують соціальний захист дітей цієї категорії та здійснюють політику у сфері дитинства прямо чи опосередковано створюють умови для існування сімейних форм виховання або безпосередньо забезпечують їх функціонування.

Отже, соціальний захист дітей, які з тих чи інших причин залишились без піклування батьків здійснюється всіма гілками влади в Україні: законодавчою, виконавчою та судовою. У сфері забезпечення функціонування системи опіки над дітьми протягом останніх років відбулися позитивні зміни, метою яких є побудова чіткої вертикалі органів виконавчої влади у цій сфері. Однак, незважаючи на, досить великий спектр державних структур до повноважень, яких входить здійснення соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до цього часу залишається низка неврегульованих питань, зокрема і не достатньо чітко визначений розподіл повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування до сфери діяльності яких, входить забезпечення функціонування сімейних форм та здійснення контролю за умовами виховання у них дітей. Не в повній мірі визначені питання щодо захисту житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Існуючі нормативні акти не регулюють питання надання житла чи хоча б постановки на квартирний облік дітей, вказаної категорії. Не визначено вік

дитини, чи інші умови за наявності яких, діти-сироти чи діти, позбавлені батьківського піклування можуть перебувати на квартирному обліку, не вказано, який орган та за які кошти повинен надавати житло зазначеним дітям.

Саме завдяки неурядовим організаціям соціальної сфери надається велика різностороння допомога дітям-сиротам, особливо тим, які знаходяться в зоні АТО.

В цілому, в останні роки ведеться активна робота, але немає чітких даних щодо становища та соціального захисту дітей – сиріт. З метою вдосконалення здійснення соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечення ефективності функціонування форм сімейного виховання необхідно вдосконалити механізм відповідальності органів місцевої влади та місцевого самоврядування за долю осиротілих дітей. Обрана тема дослідження може стати предметом вивчення у подальших наукових працях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В.Безпалько. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Боротьба проти використання праці дітей: пер. з англ. / заг. ред. укр. вид. О.П.Петрашук. – К., 2002. – 148 с.
3. Боротьба проти експлуатації дітей : посіб. для інспекторів праці : пер. з англ. / заг. ред.:В.І. Тьоткін, О.П. Петрашук. – К., 2002. – 100 с.
4. В Україні - понад 73 тисячі дітей-сиріт - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.unian.ua/country/1318291-v-ukrajini-ponad-73-tisyachi-ditey-sirit.html>.-Назва з екрану.
5. Волинець Л.С. Права дитини в Україні: проблеми та перспективи / Л.С. Волинець. –К. : Логос, 2000.– 74 с.
6. Житловий кодекс Української РСР від 30 черв. 1983 р. № 5464-Х в ред. від 19 квіт. 2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10/page>.
7. Забезпечення рівних можливостей та прав дітей в умовах зростання ризиків бідності населення / А.Г. Зінченко, Т.Ф. Алексеєнко, С.Ю. Аксьонова [та ін.] / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. Департамент з усиновлення та захисту прав дітей, Держ.ін.-т розвитку сім'ї та молоді.– К.: Бланк-Прес,2010. – 152 с.
8. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» .- [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-19>
9. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>
10. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні

установи для дітей» від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 6. – Ст. 35.

11. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

12. Закон України «Про прожитковий мінімум» . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/966-14>

13. Закон України «Про соціальні послуги». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

14. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 16. – Ст. 167.

15. Захист і забезпечення дотримання життєвих і майнових прав дітей : тематична Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2001 року. – К. : ДПКСМ, 2002.– 160 с.

16. Захист прав дитини як соціально-педагогічна проблема //Соціальна педагогіка : підручник / за ред. А.Й. Капської.– К. : ЦНЛ, 2003.– С. 116-122.

17. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей / упоряд. зб.: І.К.Туркевич та ін. – К. : Дитяч. Фонд ООН «ЮНІСЕФ», 2002.– 318 с.

18. Козубовський В.В.Соціальний захист неповнолітніх, позбавлених сімейного виховання. - Ужгород: УЦССМ, 2002. - 42 с.

19. Конвенція ООН з прав дитини: шляхи практичного застосування : метод. реком. / упор.: Г.М.Лактіонова, І.Д. Зверєва, Л.В.Старикова.– К. : Наук. світ.– 37 с.

20. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення, схвалена Гаазькою конференцією з міжнародного приватного права 29 трав. 1993 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_365/page.

21. Конституція України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

22. Кравченко М. В. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів в Україні / М. В. Кравченко // Держ. упр.: теорія та практика. – 2010. – № 2. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/index.htm>.

23. Кузнецова Н.А. Изучаем права ребенка : метод. пособие для педагогов, представителей социальных служб и общественных организаций, которые работают с детьми и для детей / Н.А. Кузнецова .– Симферополь, 2002.– 88 с.

24. Кулеба М. Інтернати треба реформувати. Для них діти – це сировина. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27345321.html>.

25. Кулеба М. Необхідна більша увага держави до дітей війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/neobhidna-bilsha-uvaga-derzhavi-do-ditej-vijni-mikola-kuleba-35491>.

26. Лактионова Г.М. Инновационные формы опеки детей: международный и национальный опыт / под общ. ред. Г.М.Лактионовой.– К. : Научный свет, 2001.– 61 с.

27. Нагавкина Л.С. Социальный педагог: введение в должность : материалы для работников образ. учрежд. / Л.С. Нагавкина и др. – СПб. : КАРО, 2002. – 270 с.

28. Національний звіт «Зведена III та IV періодична національна доповідь про реалізацію Україною положень Конвенції про права дитини». – К. : Держ. ін-т розвитку сім'ї та молоді, 2007. – 174 с.

29. Нормативно-правові акти захисту трудових прав дітей // Зб. норм.-прав. актів у сфері захисту прав дітей / упоряд. зб. І.К. Туркевич та ін. – К. : Дитячий Фонд ООН «ЮНІСЕФ», 2002. – С. 175-248.

30. Офіційний сайт Всеукраїнської благодійної організації Український фонд «Благополуччя дітей».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://childfund.org.ua/>

31. Офіційний сайт Міжнародної благодійної організації «Партнерство

«Кожній дитині».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.p4ec.org.ua>

32. Офіційний сайт Офіційний сайт представництва всеукраїнського порталу національного усиновлення «Сирітству – Ні» .-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fdu.org.ua>

33. Офіційний сайт представництва благодійної організації «Надія та житло для дітей».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hopeandhomes.org.ua>

34. Офіційний сайт служби у справах дітей Одеської області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssn.odessa.gov.ua/pro-hd-vikonannya-programi/nformacya-pro-vikonannya-regonalno-programi-zabezpechennya-zhitlom-dtej-sirt-ta-dtej-pozbavlenih-batkvskogo-pkluvannya-a-takozh/>

35. Офіційний сайт представництва Благодійного фонду Ріната Ахметова «Розвиток України» .-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fdu.org.ua> .

36. Пеша І.В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: (проблеми реформування) / І.В. Пеша.– К. : Логос, 2000.– 86 с.

37. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24 верес. 2008 р. № 866 в ред. від 1 черв. 2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>.

38. Порядок надання одноразової допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, після досягнення 18-річного віку.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/823-2005-%D0%BF>

39. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 573 «Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї,

дітей та молоді» .-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1189-2009-%D0%BF>

40. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2009 № 1189 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України № 1125, № 1126».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1189-2009-%D0%BF>

41. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>

42. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 № 564 «Положення про дитячий будинок сімейного типу».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/564-2002-%D0%BF>

43. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 № 565 «Положення про прийомну сім'ю».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-2002-%D0%BF>

44. Потопахіна О. М. Соціальний захист дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа : монографія / О. М. Потопахіна. – Одеса : Фенікс, 2009. – 204 с.

45. Права дитини: від витоків до сьогодення : зб. текстів, метод. та інформ. матер. : метод.видання / авт.-упор. Г.М. Лактіонова та ін. – К. : Либідь, 2002.– 280 с.

46. Правове положення неповнолітніх в Україні : зб. нормативних актів / уклад. В.Л.Кройтор, В.Ю.Євко. – Х. : Епода, 2002.– 676 с.

47. Правовий статус дитини в українському національному законодавстві : робочі матеріали проекту «Захист прав дитини як професія».- К., 2001.– 26 с.

48. Причини інституалізації і майбутнє молодих людей, які залишають заклади державної опіки : тематичне дослідження. – К. : Дитячий Фонд ООН «ЮНІСЕФ», 2001.– 48 с.

49. Ремех Т.О. Підліткам про працю : довідник для учнів / Т.О. Ремех, Л.Л. Ляхоцька, І.І.Цушко. – К. : Акві-К, 2003. – 32 с.

50. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.11.2014 р. №1085-р «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1085-2014-%D1%80>.

51. Сімейне право : підручник / під ред. В.С. Гопанчука. – К. : Істина, 2002. – 304с.

52. Сімейний кодекс України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III в ред. від 13 черв. 2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/page>.

53. Слюсаренко В.Г. Соціально-педагогічні функції і перспективи розвитку установ інтернатного і напівінтернатного типу в Україні / В.Г. Слюсаренко. – К, 1996 – 412 с.

54. Смітюх Г. Держава зобов'язана забезпечити гідне життя наших дітей / Г. Смітюх //Голос України. – 2011. – № 204. – С. 4.-12

55. Сніжко М. Б. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права / М. Б. Сніжко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/19188>.

56. Сніжко М. Б. Принципи та положення Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянутої) / М. Б. Сніжко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/34812>.

57. Соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування // Соціальна педагогіка : підручник / за ред. А.Й. Капської. – К. : ЦНЛ, 2003. –С. 219-224.

58. Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Авт. кол. Л. С. Волинець, Н. М. Комарова, О. Г. Антонова-

Турченко, І. Б. Іванова, І. В. Пеша. – К.: Видавництво, 1998. – 120 с.

59. Соціальний захист дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: державна доповідь про становище дітей в Україні (за підсумками 1999 року). – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 138 с.

60. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0051323-11>

61. Соціальний звіт за 2015 рік . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=160211

62. Соціальні та психологічні потреби дітей, які виховуються в інтернатних закладах: знання, ставлення, поведінка. Практика діяльності. Результати дослідження серед фахівців соціальної сфери та дітей-вихованців. – К.: Компанія Лік, 2006. – 63 с.

63. Стасюк Г. Охорона дітей, позбавлених батьківського піклування, в історичному розвитку /Г. Стасюк // Право України. – 2000. – № 2. – С. 108-111.

64. Технологии социальной работы с детьми-сиротами // Социальная работа : учеб. пособ./ под общ. ред. В.И. Курбатова. – Ростов н/Д: Феникс, 2003.– 232с.

65. Технології створення та функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу: Збірник методичних матеріалів / Авт. кол. Г. М. Бевз, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 188 с.

66. У 2014 році в Україні усиновили 2101 дитину-сироту.- [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://health.unian.ua/country/1034057-u-2014-rotsi-v-ukrajini-usinovili-2101-ditinu-sirotu.html> - Назва з екрану

67. Удотова Л.Ф.Социальная статистика / Л.Ф. Удотова. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.

68. Указ Президента «Про заходи щодо поліпшення становища дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків» від 17 жовтня 1997 р. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://kmv.gov.ua/divinfo>.

69. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. : у 2 ч. / [авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, Е. М. Лібанова та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. – К. : НАДУ, 2009. – Ч. 1 . – 456 с.

70. Фидипович Д. Что надо знать социальному педагогу о правах выпускника интерната / Д. Фидипович, Н. Сиволобова, Т. Самосонова // Социальная педагогика. – 2003. – № 1. – С. 113-118.

71. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV в ред. від 13 черв. 2012 р. .-[Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.

72. Ченбай І.В. Становлення і розвиток в Україні сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (40-і роки ХХ ст. – поч. ХХІ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / І.В. Ченбай. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 20 с.

73. Чи зійдуться наші долі... Реінтеграція батьків і дітей: перші кроки до усвідомлення проблеми / авт. кол.: Л.С.Волинець, Т.В.Говорун, Г.І.Постолик, Л.В. Косаревська, Л.В. Балим. – К., 2002.– 104 с.